

CONTROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE PRIVIND ADMINISTRAREA FINANTELOR PUBLICE

CONTROL BY CENTRAL PUBLIC ADMINISTRATION ON PUBLIC FINANCING ADMINISTRATION

CZU: 336.13:351.9

Andrei GUȘTIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Eugen BANUH,
doctorand, Academia de Științe a Moldovei

SUMMARY

The title of the article is: "Control by central public administration on public financing administration". As the article title suggests, scientific research will be directed to highlighting the main constituent elements of financial control. In fact, given the complexity of the financial control issue, we decided in this study to refer only to the role of the Parliament and Government in the control of public finance management. Control over the execution of the state budget and the budgets of the administrative-territorial units represents a stage of the budgetary process, the necessity of which is based on the restrictions to be taken into account when allocating to destinations and using the budgetary resources. Therefore, the efficiency of public finance management control by the Parliament and the Government will bring transparency and efficiency in terms of public revenues and expenditures.

Keywords: financial control, Parliament, Government, public finance management, Court of Auditors.

REZUMAT

Așa cum sugerează titlul articolului, cercetarea științifică va fi orientată spre evidențierea principalelor elemente constitutive ale controlului financiar. De fapt, având în vedere complexitatea problematicii controlului financiar, am decis ca în acest studiu să ne referim doar la rolul Parlamentului și al Guvernului în activitatea de control al administrării finanțelor publice. Controlul asupra executării Bugetului de Stat și a bugetelor unităților administrativ-teritoriale reprezintă o etapă a procesului bugetar a cărei necesitate se fundamentează pe restricțiile ce trebuie luate în considerare la alocarea pe destinații și utilizarea resurselor bugetare. Prin urmare, eficiența controlului administrării finanțelor publice din partea Parlamentului și Guvernului vor aduce transparență și eficiență în ceea ce privește veniturile și cheltuielile publice.

Cuvinte-cheie: control financiar, Parlament, Guvern, administrarea finanțelor publice, Curtea de Conturi.

Administrarea finanțelor publice este domeniul ce a suscitat mereu interesul atât al factorilor decizionali cât și, în mod special, al cetățenilor. Tocmai acesta și este motivul unei incursiuni în domeniul administrării finanțelor publice de către administrația publică centrală.

Într-o altă ordine de idei, ne-am propus să vedem în ce măsură cadrul legal actual în materie financiară asigură buna funcționare a tuturor actorilor cu atribuții în domeniul supravegherii administrării finanțelor publice.

Înainte de a trece la cercetarea propriu-zisă, vom menționa că, la începutul anului 2018, a fost publicat clasamentul Open Budget Index 2017 (Indicele Transparenței Bugetare). Republica Moldova a fost inclusă pentru prima dată în istorie în acest indice. Țara noastră a înregistrat un scor de 58 de puncte din 100, având cu 16 puncte mai mult decât media globală (42 puncte) și, respectiv, clasându-se pe locul 33 la nivel mondial [6, p.13].

Clasamentul a relevat faptul că Republica Moldova ocupă o poziție confortabilă la mai mulți indici. Unica excepție ține de faptul că la capitolul „Nivelul de participare a cetățenilor” Moldova a înregistrat doar 7 puncte din 100 posibile [6, p. 59], ceea ce înseamnă că există foarte mari curențe în ceea ce privește participarea publicului și asigurarea de către administrația publică centrală a unor condiții favorabile participării cetățenești la administrarea finanțelor publice.

O situație mai bună înregistrează Republica Moldova la capitolul „Supravegherea instituțiilor – Parlamentul și Curtea de Conturi”, fiindu-i atribuite 59 de puncte din 100 [6, p. 57]. Deși se atestă o situație mai bună decât nivelul de participare cetățenească, supravegherea și controlul administrării finanțelor publice din partea autorităților publice centrale rămâne a fi domeniul cu curențe și nevoie de îmbunătățire.

Controlul asupra executării Bugetului de Stat și a bugetelor unităților administrativ-teritoriale reprezintă o etapă a procesului bugetar a cărei necesitate se fundamentează pe restricțiile ce trebuie luate în considerare la alocarea pe destinații și utilizarea resurselor bugetare.

În Republica Moldova, ca stat suveran și independent, controlul financiar funcționează din anul 1991, însă activitatea de restructurare, perfecționare și formare a unui sistem optim al controlului de stat a luat amploare abia în 1994, odată cu adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Noii Concepții privind Controlul de Stat în țară. Acest document prevede crearea unui sistem de control financiar de stat, adecvat noilor condiții de tranziție a Republicii Moldova la relațiile de piață. Conform Concepției, controlul financiar de stat se exercită de către:

- Parlament, prin intermediul Curții de Conturi, constituită la începutul anului 1995;
- Guvern, prin intermediul Inspecției Financiare de pe lângă Ministerul Finanțelor;
- firme de audit constituite în baza legislației respective.

Obiectul controlului financiar este modul de aplicare și de executare a legislației, a normativelor, de prevenire și de înlăturare a aspectelor negative, de consolidare și perfecționare a celor pozitive, urmărindu-se scopul de a spori eficiența oricărei activități. Obiectivul controlului este de a stabili erorile comise, abaterile, lipsurile, pentru a le corecta și a le evita în viitor.

Ținând cont de principiul separației puterilor, controlul executării Bugetului de Stat se exercită de mai multe organe împuternicite, fiind de natură politică, jurisdicțională și administrativă.

Controlul politic se exercită și de către Parlament prin dezbaterile și adoptarea proiectelor de buget și a contului general anual de executare a Bugetului de Stat,

împreună cu anexele sale. Acest control se exercită și în cursul executării bugetului aprobat, a bugetului public național, prin examinarea rapoartelor periodice, pe care Guvernul le prezintă în mod obligatoriu în fața Parlamentului, la fel și printr-un șir de controale asupra administrării și gestionării fondurilor publice. O altă formă a controlului parlamentar-legislativ este reprezentată de examinarea și adoptarea eventualelor legi rectificative, prin care autorizația parlamentară anuală este revizuită.

Controlul jurisdicțional se efectuează de către organismele specializate ale statului în scopul stabilirii răspunderii juridice a subiecților implicați în procesul executării bugetare, în cazul încălcării disciplinei financiare. Curtea de Conturi are atribuții jurisdicționale, ea controlează activitatea tuturor ordonatorilor de credite bugetare [5, pag. 98].

Controlul administrativ include atât controlul exercitat de către organele centrale cât și de către organele instituțiilor publice. Ca organ specializat al administrației speciale de stat, Ministerul Finanțelor are atribuții permanente de control asupra operațiunilor de executare a Bugetului de Stat, vizând atât încasarea veniturilor cât și efectuarea cheltuielilor înscrise în bugetul public. De asemenea, Ministerul Finanțelor are atribuția de asigurare a executării echilibrate a bugetului și cheltuirea cu eficiență a resurselor financiare alocate. În acest scop, se urmărește modul de respectare a legilor care reglementează instituirea și perceperea veniturilor bugetare, a Legii Bugetului de Stat, precum și oportunitatea efectuării cheltuielilor bugetare.

Aceste forme sunt legate reciproc. Controlul preventiv sau apriori este atunci când se efectuează înainte de încasarea sau plata unei anumite sume de bani – cu titlu de venit bugetar și, respectiv, de cheltuieli publice.

La soluționarea problemelor financiare participă o multitudine de organe, care fac parte din sistemul democrației reprezentative, din autoritatea administrativă sau sunt organe specializare ale puterii executive ori compartimente financiare în întreprinderi și instituții. Din ele fac parte:

a) organele puterii reprezentative centrale și locale de stat (Parlamentul, consiliile raionale, municipale, orașenești, comunale, sătești);

b) organele administrației de stat centrale și locale (Guvernul, ministerele, preturile, primăriile).

Din categoria instituțiilor financiare specializate fac parte:

a) Ministerul Finanțelor și subdiviziunile sale, Banca Națională, Curtea de Conturi, instituțiile de credit, societățile de asigurări și reasigurări etc.;

b) compartimentele financiare, care funcționează la ministere și alte organe centrale ale administrației de stat, la preturi și primării, precum și la întreprinderi și instituții.

Dintre organele menționate, unele sunt investite prin lege cu dreptul de a lua decizii (Parlamentul, consiliile locale), altele sunt însărcinate cu executarea deciziilor organelor superioare (Guvernul, primăriile etc.).

De exemplu, Parlamentul este organul legislativ suprem al statului, el aprobă legi, acceptă programul Guvernului etc.

Guvernul este organul executiv suprem, el asigură realizarea politicii financiare a statului (politica bugetar-fiscală); elaborează anual proiectul Bugetului de Stat, al bugetului asigurărilor sociale de stat, al fondurilor de asigurare obligatorie de asistență medicală, iar după aprobarea lor răspunde de realizarea lor, îndeplinind, totodată, și o mulțime de alte funcții care îi revin.

În continuare, prezentăm organele de control financiar exercitat în sistemul financiar-bugetar al Republicii Moldova:

Organul de control financiar	Cui se subordonează?	Obiectul controlului
Curtea de Conturi	Parlamentului	Controlul utilizării resurselor bugetare alocate organelor centrale de stat.
Serviciul Fiscal de Stat	Guvernului	Controlul asupra surselor de venit în bugetul statului și în toate componentele Bugetului Public Național.
Inspekția Financiară	Guvernului	Controlul subdiviziunilor, entităților și instituțiilor subordonate organelor centrale de stat. Controlul operativ în vederea prevenirii activităților nelegale.
Serviciile de control de pe lângă Direcțiile raionale finanțe și ale altor structuri administrativ-teritoriale	Consiliului raional sau municipal, după caz	Controlul executării bugetelor administrativ-teritoriale: de nivelul al doilea raionale, a bugetelor municipale și a bugetelor locale de nivelul întâi.

În orice țară, totalitatea instituțiilor sale de control formează sistemul de control al acelei țări. Ca orice sistem, și sistemul de control este alcătuit din subsisteme, respectiv, instituțiile sale, ordonate și grupate într-o ierarhie bine determinată. Statul are menirea să funcționeze pentru societate și în acest scop e obligat să administreze rațional resursele materiale, nemateriale și financiare naționale. Deoarece aceste resurse sunt întotdeauna limitate, în mod obiectiv a apărut funcția controlului. Ea poate fi realizată în două ipostaze: prima – când organele de stat se autocontrolează, acest control fiind determinat ca „intern”, iar a doua ipostază presupune crearea unui organ specializat independent, cu un statut înalt, menit să evalueze corect și imparțial cât de eficient statul administrează resursele financiare și de altă natură încredințate [9, pag. 303].

Esența deplină a studiului, analizei și cercetării ansamblului formelor controlului activității economice și sociale este o rezultantă a existenței instituțiilor și organismelor statului la nivelul națiunii – Parlament, Guvern, organe ale administrației publice centrale și de specialitate pe domenii de control al activi-

tății economice și sociale, control structurat, organizat și desfășurat după norme legale organice și de alt rang. Prin sistemul juridic al dispozițiilor normative, statul asigură, pe de o parte, un control riguros, iar pe de altă parte, reglementează, are un rol important în controlul efectuat prin sistemul normelor legale în apărarea intereselor generale ale societății. În fiecare țară, locul și rolul instituțiilor de control sunt stabilite prin Constituțiile și legile fiecărei țări, reglementări care fixează atribuțiile, drepturile, obligațiile și răspunderile, precum și structurile organizatorice și de conducere ale acelor instituții. Din punctul de vedere al funcțiilor îndeplinite și obiectivelor urmărite, instituțiile de control se pot împărți în două mari categorii: cele care sunt organizate ca instituții specializate de control, de regulă aparținând statului și care exercită controlul din afara unităților economice și bugetare, pe scurt - realizează un control extern și cele care sunt organizate și funcționează în interiorul unităților economice și bugetare, pe scurt - realizează un control intern sau, cum se mai spune, un control propriu al unităților economice și bugetare.

Conform legislației, sistemul controlului în Republica Moldova include: organul de control financiar extern, organele specializate de control financiar intern și firmele de audit, respectiv:

- controlul financiar extern în Republica Moldova este exercitat de către Ministerul Finanțelor prin instituțiile sale subordonate, Curtea de Conturi a Republicii Moldova;

- controlul financiar intern este exercitat de organele învestite cu funcții de control de către organele autorităților publice centrale și locale;

- controlul financiar nestatal se efectuează de către firmele de audit.

Subiecții controlului economico-financiar în Republica Moldova sunt persoanele fizice și juridice, instituțiile finanțate de la Bugetul de Stat și bugetele locale. Organele și serviciile controlului se instituie în baza Constituției și legilor organice respective [9, pag. 370].

Organele controlului economico-financiar se instituie de către: Parlament, Guvern, autoritățile publice centrale și locale – organele de control economico-financiar de stat, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de forma lor de proprietate și genul de activitate – organele de control economico-financiar, participanții la activitatea de antreprenariat – firmele specializate de audit.

În ceea ce privește Parlamentul, acesta este organul legislativ suprem și unica autoritate legislativă a țării. El adoptă legi privitor la toate domeniile vieții sociale, inclusiv la cele economico-financiare și monetare. Legat de domeniul finanțelor publice, deosebit de importantă este adoptarea legii privind finanțele publice, legile de stabilire a diverselor tipuri de impozite și taxe de la diverși contribuabili, legea privind asigurările sociale de stat, legea bancară, legea finanțelor publice locale, legile anuale de adoptare a Bugetului de Stat și bugetului asigurărilor sociale de stat, al fondurilor speciale, precum și legea de adoptare a

execuțiilor bugetare anuale a acestora.

De menționat că finanțele publice locale fac parte integrantă din sistemul finanțelor publice și includ bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, care reprezintă totalitatea veniturilor și cheltuielilor pentru exercitarea funcțiilor ce sunt în competența acestora conform legislației și a funcțiilor delegate de Parlament la propunerea Guvernului.

Întru executarea sarcinilor menționate, printre atribuțiile Parlamentului se numără: dezbateră și aprobarea programelor de guvernare, incluzând și componența financiară a acestor programe, legiferarea activității financiare începând cu aprobarea legii finanțelor publice, reglementarea prin legi a diferitelor laturi ale activității financiare publice, între care cele privitoare la: sistemul de impozite, taxe și contribuții, care sunt numai de competența acestuia, atunci când sunt destinate bugetului administrației centrale; legiferarea asigurărilor sociale sau a asigurărilor de bunuri, persoane și răspundere civilă; legiferarea instituțiilor financiare publice, inclusiv a celor de control financiar (Parlamentul asigură și controlul asupra Bugetului de Stat în faza de închidere a exercitiului bugetar).

În domeniul finanțelor publice, Parlamentul are următoarele competențe și responsabilități de bază: a) adoptă acte legislative în domeniul finanțelor publice; b) adoptă legea privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, după caz, modificările și completările la legislația ce rezultă din politica bugetar-fiscală; c) adoptă legile bugetare anuale și legile privind modificarea bugetelor; d) examinează raportul semi-anual privind executarea bugetului public național și a componentelor acestuia; e) aprobă rapoartele anuale privind executarea Bugetului de Stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală.

La nivel central, principalele activități și termene-limită ale calendarului bugetar sunt [3, art. 47]:

a) Guvernul aprobă cadrul bugetar pe termen mediu și prezintă Parlamentului proiectul legii privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, în caz de necesitate, proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative – până la 1 iunie;

b) Parlamentul adoptă legea privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, după caz, modificări și completări la legislație ce rezultă din politica bugetar-fiscală pe anul următor – până la 15 iulie;

c) Guvernul prezintă Parlamentului raportul semianual privind executarea bugetului public național și a componentelor acestuia pe anul bugetar în curs – până la 15 august;

d) Guvernul aprobă și prezintă Parlamentului proiectele legilor bugetare pe anul următor – până la 15 octombrie;

e) Parlamentul adoptă legile bugetare pe anul următor – până la 1 decembrie;

f) Ministerul Finanțelor, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină întocmesc și prezintă spre auditare Curții de Conturi rapoartele anuale privind executarea Bugetului de Stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală – până la 15 aprilie a anului următor anului bugetar încheiat;

g) Curtea de Conturi efectuează auditul rapoartelor anuale privind executarea Bugetului de Stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat și prezintă raportul de audit Guvernului și Parlamentului – până la 1 iunie;

h) Guvernul aprobă și prezintă Parlamentului rapoartele anuale privind executarea Bugetului de Stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat – până la 1 iunie;

i) Parlamentul aprobă rapoartele anuale privind executarea Bugetului de Stat, a bugetului asigurărilor sociale de stat și a fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală pentru anul bugetar încheiat – până la 15 iulie.

La nivel local, principalele activități și termene-limită ale calendarului bugetar sunt: a) autoritatea executivă locală elaborează și prezintă consiliului local proiectul bugetului local pe anul următor – până la 20 noiembrie; b) consiliul local adoptă bugetul local pe anul următor – până la 10 decembrie; c) autoritatea executivă locală prezintă consiliului local raportul anual privind executarea bugetului local pentru anul bugetar încheiat – până la 15 martie; d) consiliul local aprobă raportul anual privind executarea bugetului local pentru anul bugetar încheiat – până la 1 aprilie.

De menționat că, în ultima perioadă, se atestă o preocupare a autorităților publice în ce privește instituirea unui cadru legal mai consistent, de natură să permită autorităților publice centrale realizarea unui control eficient privind administrarea finanțelor publice.

În șirul acestor eforturi se înscriu, de exemplu:

1. Legea Republicii Moldova nr. 260 din 07.12.2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova. Vechea lege, aplicându-se un deceniu, căzuse în desuetudine, optându-se, până la urmă, pentru adoptarea unei noi legi.

2. Legea Republicii Moldova nr. 271 din 15.12.2017 privind auditul situațiilor financiare. Intrarea în vigoare a legii este prevăzută de la data de 01.01.2019. Legea vine să înlocuiască vechea lege privind activitatea de audit.

3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1149 din 20.12.2017 cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Strategia de dezvoltare a

managementului finanțelor publice 2013-2020. Textul hotărârii, de o consistență solidă, creează un fundament juridic pentru realizarea prevederilor Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020 (aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 911 din 25.07.2016) și crearea unui sistem modern de management al finanțelor publice.

4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 56 din 17.01.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind monitoringul financiar al autorităților publice la autogestione, al întreprinderilor de stat/municipale și al societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.124 din 02.02.2018 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a controlului financiar public intern pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Respectivul program vine să substituie vechiul Program de dezvoltare a controlului financiar public intern pentru anii 2014-2017.

În **concluzie**, analizând atribuțiile funcționale primordiale ale Guvernului, acesta promovează în viață și exercită controlul asupra respectării și executării legilor Republicii Moldova, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului de către organele administrației publice locale.

Îmbinând cele două organe ierarhic superioare, putem deduce că relația dintre Guvern și Parlament este extrem de complexă, această relație nu este doar de interacțiune, complementare reciprocă, ci și de control. Sensul, direcția acestui control este dinspre Parlament spre Guvern, Guvernul răspunde în fața Parlamentului pentru activitatea sa și, cel puțin, o dată pe an Guvernul ține în fața Parlamentului o dare de seamă despre activitatea sa.

Acest fapt este firesc, întrucât Parlamentul exprimă voința națiunii, or această

expresie trebuie să se regăsească și asupra Executivului. Organul legislativ suprem dispune de numeroase mijloace prin care controlează, direcționează existența și activitatea Guvernului, cum ar fi: votul de învestitură dat Executivului la formarea acestuia, precum și al programului său de guvernare; moțiunile de cenzură ale Parlamentului care pot demite Guvernul; legile elaborate de Legislativ și impuse Guvernului spre aplicare și executare; bugetul, acesta deși are ca responsabili principali în elaborare Ministerul Finanțelor și Guvernul, el este însă votat de Parlament; interpelările verbale, scrise ale parlamentarilor la adresa membrilor Guvernului, a acestuia în ansamblu; comisiile de anchetă ale Parlamentului.

Cu toate acestea, astăzi, în lumea politică modernă se constată un proces de creștere a rolului Executivului. El nu este întâmplător sau subiectiv, ci ține de o serie de factori ca: complexitatea și dinamica vieții sociale contemporane. Acest fenomen impune luarea unor decizii rapide și pertinente, pe care Parlamentul prin mecanismul său greoi și de durată nu este în măsură să le îndeplinească; inițiativa legislativă ca și posibilitatea de a emite hotărâri face din Guvern un partener important și în acest domeniu de conducere. Prin aceste posibilități Guvernul este în măsură să impună, să dea o anumită orientare, tentă politicii generale a societății; prin natura activității sale, prin raportul direct cu realitatea socială, Guvernul este în măsură să sesizeze eventualele cerințe, necesități, disfuncționalități și să intervină prin măsuri, decizii rapide și pertinente în rezolvarea sau deblocarea lor.

După părerea lui Gheorghe Avornic, organul suprem al puterii executive, Guvernul, este organul de conducere generală a activității executive pe întreg teritoriul țării. Pe plan central, Guvernului și se subordonează ministerele, precum și o serie de consilii și comitete, direcții generale și alte

instituții centrale. Aceste organe au atribuții importante în direcția conducerii unei anumite ramuri sau domeniu de activitate. Guvernul elaborează hotărâri sau ordonanțe pe baza și în vederea executării legilor în vigoare, prin reglementarea în mod nemijlocit a anumitor relații sociale într-un sector sau altul de activitate ce se află în competența sa [1, p. 260].

Deși este o caracteristică a dezvoltării contemporane, creșterea rolului Executivului în conducerea socială trebuie să rămână în cadrul legal, orice depășire sau încălcare a aces-

tuia putând genera efecte sau consecințe negative pentru viața democratică.

Se propune crearea unei *comisii guvernamentale* privind examinarea rezultatelor Indicelui Transparenței Bugetare – 2017, în sensul identificării acțiunilor ce ar putea face ca Republica Moldova să avanseze la capitolele la care a înregistrat carențe.

O altă propunere ține de adoptarea unui *plan de măsuri* privind îmbunătățirea clasamentului Republicii Moldova în indicele transparenței bugetare din 2018 și din anii ce vor urma.

BIBLIOGRAFIE

1. Avornic Gheorghe, *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*, volumul I, Chișinău, 2009, 460 p.
2. Constituția Republicii Moldova din 29.04.1994, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1/506 din 12.08.1994, în vigoare din 27.08.1994.
3. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetare nr.181 din 25.07.2014, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 223-230/519 din 08.08.2014, cu modificările și completările ulterioare.
4. Manole Tatiana. *Finanțele publice locale, rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul unităților administrativ-teritoriale*. Chișinău, Editura „Epigraf”, 2003, 238 p.
5. Manole Tatiana. *Managementul finanțelor publice*, Chișinău, Editura Institutului Național de Cercetări Economice, Chișinău, 2016, 803 p.
6. Open Budget Index 2017 (Indicele Transparenței Bugetare). În: <https://www.globalintegrity.org/2018/01/open-budgets-backsliding-and-the-use-of-budget-data/?platform=hootsuite> (vizitat la 26.05.2018).
7. Oprea Florin, Cigu Elena. *Finanțe publice locale*. Editura C. H. Beck, 2013, 288 p.
8. Postolache Rada. *Drept financiar*. Ediția a II-a, Editura All Beck, București, 2013, 424 p.
9. Secrieru Angela. *Finanțele publice. Instrumente și mecanisme financiare de intervenție guvernamentală*. Chișinău, Editura „Epigraf”, 2004, 424 p.
10. Secrieru Angela. *Ghidul procesului bugetar al Republicii Moldova*. Chișinău, Editura „Epigraf”, 2009, 80 p.
11. Ulian Galina, Doga-Mîrzac Mariana, Rotaru Lilia. *Finanțe Publice*. Chișinău, 2012, 295 p.
12. Văcărel Iulian, Georgescu Florin. *Finanțe publice*. Editura Didactică și Pedagogică, 2007, 696 p.

Prezentat: 24 iulie 2018.

E-mail: agustiuc@yahoo.com